

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету «Львівська політехніка»
доктору економічних наук, професору
Подольчаку Назару Юрійовичу

ВІДГУК

офіційного опонента **Філіппової Вікторії Дмитрівни**,
доктора наук з державного управління, професора,
в. о. завідувача кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Херсонського національного технічного університету,
на дисертацію Лукашевського Юрія Олеговича на тему:
**«РОЗВИТОК ІНСТРУМЕНТІВ УЧАСТІ ГРОМАДЯН У МІСЦЕВОМУ
САМОВРЯДУВАННІ (НА ПРИКЛАДІ М. ЛЬВОВА)»**,
подану до захисту у разову спеціалізовану вчену раду
Національного університету «Львівська політехніка»
на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

1. Актуальність теми дисертації, зв'язок із науковими програмами, темами

Функціонування демократичної, соціальної та правової держави тісно пов'язане з розвитком громадянського суспільства як сфери спільної діяльності громадян, які разом вирішують питання, а також захищають свої права та інтереси задля досягнення загального блага. Одним із показників довгострокової життєздатності громадянського суспільства є функціонування інститутів громадянського суспільства, за допомогою яких громадяни та інші зацікавлені особи беруть участь у самоорганізації, представництві, реалізації та захисті прав та інтересів як на державному, так і на місцевому рівні. Це стає можливим через плідну взаємодію громадянського суспільства з органами місцевого самоврядування та іншими інституціями. Саме тому, сьогодні актуальним стає питання налагодження зв'язків місцевої влади з інститутами громадянського суспільства, створення сприятливих умов для участі громадянського суспільства в процесі ухвалення рішень, пошук дієвих механізмів комунікації та зворотного зв'язку між міською владою та громадою. Суттєвого значення при цьому набувають питання, що стосуються питання розвитку інструментів участі громадян у місцевому самоврядуванні, що розглядаються в дисертаційному дослідженні Ю. О. Лукашевського.

Ураховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що тема дисертаційного дослідження Ю. О. Лукашевського «Розвиток інструментів участі громадян у місцевому самоврядуванні (на прикладі м. Львова)» є своєчасною та зумовлена нагальними потребами місцевого самоврядування

щодо розроблення інноваційних інструментів активізації громадянської участі в різних процесах місцевого самоврядування.

До того ж, дисертаційне дослідження відповідає науковому напрямку науково-дослідної роботи кафедри державної політики та врядування Національного університету «Львівська політехніка» за темою «Наукові засади забезпечення сталого розвитку територіальних громад і територій в умовах національних викликів та повоєнного відновлення України» (номер державної реєстрації № 0124U000016).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Тема і структура дисертаційного дослідження є взаємопов'язаними та взаємозумовленими, архітектоніка дисертації загалом відбиває цілісну творчу схему наукового дослідження, зокрема, містить чіткий розподіл тексту дисертації на окремі частини, логічно підпорядковані як між собою, так і основній ідеї дослідження. Зміст дисертації, у цілому, демонструє високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, які містять у собі елементи новизни щодо інноваційних інструментів участі громадян у місцевому самоврядуванні.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні, підтверджується відповідністю принципів положень у поставленій автором меті, яка логічно віддзеркалює суть роботи і полягає у формуванні теоретичних засад та розробленні рекомендацій щодо розвитку інструментів громадської участі у місцевому самоврядуванні на прикладі м. Львова (с.16).

Об'єкт та предмет дослідження узгоджено з метою, завданнями та проблематикою дослідження, саме тому вони не викликають заперечень. Завдання, що поставлені в дисертаційному дослідженні, відповідають меті та охоплюють всю широту досліджуваної проблематики (с.16-17).

Аналіз змісту дисертаційного дослідження засвідчив, що наукову новизну дослідження сформульовано автором самостійно, вона має належний рівень теоретичного, методологічного й емпіричного обґрунтування та вірогідності (с.17-18). Це зумовлено, насамперед, глибоким вивченням літератури за темою дисертаційного дослідження роботи та використанням у роботі широкого й водночас репрезентативного кола наукових джерел (с. 179-207).

Вдале використання комплексу наукових методів дозволило авторові здійснити цілісний розгляд проблеми, зробити теоретичні узагальнення та сформулювати обґрунтовані висновки (с.174-178). Висновки за кожним розділом є обґрунтованими, достовірними, повними та відповідають поставленим завданням.

Робота Ю. О. Лукашевського вирізняється змістовністю, логічною побудовою викладенням матеріалу, комплексним розкриттям досліджуваної проблеми. Це дозволило здобувачеві визначити дискусійні й недостатньо

опрацьовані аспекти обраної теми і окреслити новий напрям для власного дослідження.

Ознайомлення з текстом дисертації Ю. О. Лукашевського дає змогу констатувати актуальність вирішення автором поставлених наукових завдань у цілому, виокремлення найбільш гострих з них у межах предмета проведеного дослідження, а також наявність новизни їх наукового доробку.

3. Наукова новизна одержаних результатів

Достовірність положень, висновків і рекомендацій, поданих у дисертації, не викликає сумнівів з огляду на доцільне, комплексне та результативне використання дисертантом наукової методології. Це знайшло своє віддзеркалення в основних положеннях роботи, що сформульовані автором особисто і характеризуються певною науковою новизною.

Зокрема, можна погодитися з автором щодо віднесення до категорії «вперше»:

- розроблено модель цифрового функціоналу та модулі інтегрованої міської платформи залучення населення, який включає модулі сервісів персональної присутності комунікації, зворотного зв'язку та звернення, модулі голосування та оцінювання в сфері розвитку міського середовища, модуль доступності сервісів громадських служб та систем, модуль краудсорсингу ідей та ініціатив, модуль доступу до відкритих даних, модуль доступу до технологій інформаційного моделювання міста та інтегрована модель оцінки платформ залучення громадян у розумних містах на основі моделі «Платформа інформування», моделі «Платформа контролю та доступу до послуг», моделі «Інтегрована платформа залучення громадян»; пропозиції щодо розробки, структури та концепту мобільного додатку Львівської міської платформи участі мешканців «Творимо місто разом»;

Автором удосконалено:

- підходи щодо застосування інструментів участі мешканців у місцевому самоврядуванні міста Львова, що включають оптимізацію механізмів комунікації та зворотного зв'язку між міською владою та громадою, зокрема, через активне використання громадських консультацій, публічних слухань та інших форм відкритого діалогу, впровадження ефективних механізмів залучення громадськості до прийняття рішень, таких як міські бюджетні процеси, міські консультаційні групи та інші інструменти публічної участі, що сприяють активній участі громадян у формуванні та реалізації міських стратегій та програм розвитку, громадських обговорень та консультацій, публічних слухань, громадських рад та комітетів, ініціатив громадянського бюджету, онлайн-платформи для збору відгуків та пропозицій громадян тощо. Основні напрямки систематизації нормативно-правового забезпечення участі громадян у місцевому самоврядуванні міста Львова, що включають адаптацію стратегій розвитку до глобальних цілей сталого розвитку, реформування правової системи для забезпечення прозорості та відкритості, оптимізацію механізмів функціонування органів самоврядування, адаптацію до

європейських стандартів і зміцнення взаємодії між органами влади та громадськістю для підвищення участі громадян у прийнятті рішень;

- методика оцінювання ефективності моделей платформ залучення громадян як елемент актуалізації «розумних міст» нового покоління, що передбачає визначення індикаторів та показників, які відображають рівень взаємодії громади з місцевими органами влади та вплив на процеси міського розвитку в динаміці. Систему можливого застосування технологій розумних міст для переходу від платформ відкритих даних до платформ залучення громадян; сучасних платформ залучення громадян: забезпечення відкритого доступу та заохочення участі заінтересованих сторін; зміцнення індивідуальної, групової та колективної інноваційної творчості; сприяння інтерактивним форматам взаємодії органів влади та населення відкритому діалогу та обміну інформацією; підтримка конвергентного мислення, колективного прийняття рішень та їх оцінки, інтеграційної міської політики;

У межах наукового дослідження набули подальшого розвитку:

- «ретроспективний аналіз» теорій демократії участі громадян у місцевому самоврядуванні, що охоплює вивчення теоретичних підходів та концепцій, які визначають роль та значення участі громадян у формуванні та реалізації місцевих політичних процесів на протязі історії, який базувався на вивченні розвитку демократичних ідей, від класичних концепцій античності до сучасних теорій участі та практик громадянської участі у місцевому самоврядуванні. Він включає дослідження еволюції концепцій демократії, механізмів громадської участі та різноманітних форм громадянської активності, спрямованих на зміцнення демократичних процесів та забезпечення більшої відкритості та прозорості у місцевому управлінні;

- пропозиції щодо застосування штучного інтелекту, «Інтернету речей», блокчейн, технологій віртуальної та доповненої реальності у демократизації процесів у місцевому самоврядуванні м. Львова, а саме гібридних систем підготовки та прийняття рішень, в яких цифрові технології, будучи базовою інфраструктурою систем управління, виступають у різних призначеннях: об'єкт управління та моніторингу; обчислювальне середовище або середовище обміну інформацією між різними організаціями та агентами; інструменти впливу на управлінську ситуацію; агенти управлінських рішень нарівні з людиною; – аналіз комплексних стратегій для підвищення застосування інструментів громадської участі в місцевому самоврядуванні. Ці стратегії включають в себе розробку політичних і правових рамок, спрямованих на забезпечення активної участі громадян у процесі управління на місцевому рівні. Крім того, організаційно-управлінські заходи передбачають впровадження нових форм взаємодії місцевої влади з громадськістю, таких як громадські ради, комітети чи робочі групи. Економічні заходи спрямовані на стимулювання активної участі громадян шляхом виділення фінансових ресурсів на реалізацію їхніх ініціатив та проектів. Мотиваційні заходи включають в себе навчання та інформаційну роботу з метою підвищення інтересу громадськості до участі в місцевому самоврядуванні.

Таким чином, розроблені та обґрунтовані в дисертаційному дослідженні наукові положення та рекомендації, з урахуванням досягнутого ними рівня новизни, є основою для вирішення практичних завдань, пов'язаних з удосконаленням інструментів участі громадян у місцевому самоврядуванні та виробленням практичних рекомендацій щодо механізмів її реалізації у м. Львові).

4. Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих наукових працях

У 12 опублікованих наукових працях здобувача достатньо повно розкрито зміст усіх трьох розділів дисертаційного дослідження. Серед наукових праць: 5 статей у фахових виданнях України, 7 тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, наукових семінарах.

Кількість, обсяг та зміст друківаних праць відповідають вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, Міністерства освіти і науки України і надають авторові право публічного захисту дисертації.

Детальний аналіз поданого рукопису дисертації та наукових публікацій дає підстави констатувати ідентичність публікацій і основних положень дисертацій.

5. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

У цілому, відзначаючи високий науковий рівень виконаного дослідження та позитивні сторони поданої до захисту дисертації, водночас слід звернути увагу на окремі положення дисертаційної роботи, що мають дискусійний характер та спонукають висловити деякі зауваження та побажання.

1. На нашу думку, якість дисертаційного дослідження значно виграла б за рахунок визначення в підрозділі 3.1. альтернативних алгоритмів вибору інструментарію громадської участі у місцевому самоврядуванні з позиції двох акторів: громадян і місцевої влади (с. 142-143).

2. Позитивною стороною дисертаційного дослідження є те, що в п. 3.2. (с. 148-156) автором розкрито шляхи вдосконалення наявних інструментів участі у місцевому самоврядуванні через застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Так, автор зазначає, що «враховуючи стимулюючий ефект гейміфікації, що підтверджується науковими дослідженнями, доцільно внести до чинних платформ електронної участі такі елементи гейміфікації, як «досягнення та нагороди», «можливість коментування, зворотний зв'язок...» (с. 155). Утім, недостатньо зрозумілим

залишається «кешбек» і результативність застосування пропонованих нововведень на практиці.

3. Уважаємо, що в п. 3.3. третього розділу дисертації, в процесі дослідження процедури залучення громадян як ключового елементу реалізації концепції «розумного міста» (smart city) (сс. 173-179), слід було б більше приділити уваги механізму громадської участі в розрізі 8 основних компонентів розумного міста: наявності систем управління громадським транспортом та моніторингу трафіку; системи для відстеження якості повітря та води; інструментів електронного урядування та демократії; «розумного освітлення»; безперервного та безкоштовного доступу до Wi-Fi на вулицях; швидкого та якісного збору та аналізу BigData; системи, що дозволяють гарантувати безпеку персональних даних користувачів; впровадження державних послуг для населення в електронному форматі.

4. Заслуговує на увагу п. 5 загальних висновків (с. 176-177), де дисертантом запропоновано «дорожню карту, яка визначає принципи організації участі громадськості, пов'язані з потенційним впливом на рішення та дії...». На нашу думку, робота значно б виграла, якби автор відобразив зазначену карту графічно та окреслив позитивні сторони і ризики впровадження зазначених пропозицій в місті Львові.

Водночас, висловлені зауваження та пропозиції мають, в основному, рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки дисертаційного дослідження, що в межах визначених мети та завдань є цілісним, ґрунтовним, завершеним і самостійним дослідженням актуальної теоретичної та практичної проблеми публічного управління. Висловлені зауваження та пропозиції можна розглядати як перспективу дальшого вдосконалення й розвитку положень дисертаційного дослідження в майбутньому.

6. Загальний висновок

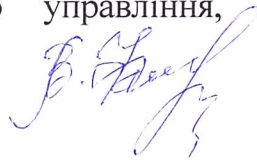
Дисертаційне дослідження Лукашевського Юрія Олеговича «Розвиток інструментів участі громадян у місцевому самоврядуванні (на прикладі м. Львова)» є завершеною, самостійною працею на актуальну тему, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що сукупно сприяють вирішенню конкретної наукової проблеми в галузі публічного управління.

Ураховуючи актуальність теми, її наукову новизну, важливість отриманих автором наукових результатів, їх обґрунтованість та достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень та висновків, вважаємо, що дисертаційна робота «Розвиток інструментів участі громадян у місцевому самоврядуванні (на прикладі м. Львова)» відповідає всім вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами) та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор, Лукашевський Юрій Олегович, заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

в.о. завідувача кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету,
доктор наук з державного управління,
професор

— Вікторія ФІЛІПОВА

«___» _____ 2024 р.

Підпис Філіппової В.Д. підтверджую
В.о. начальника відділу кадрів

Лідія БЕЛЯЄВА